

Doelgroep onderzoek

VMBO en Praktijkonderwijs
Flevoland

De aanleiding – uit het Jaarplan

Strategisch onderzoek dienstverlening VMBO en PRO 2023 en verder

Opzet en uitvoering van een strategisch onderzoek met alle relevante partners om op te halen waar de behoeftes en kansen liggen voor verbetering en inrichting van de onderlinge samenwerking, financiering en dienstverlening voor het Flevolandse VMBO en PRO vanaf schooljaar 23-24 en richting de nieuwe beleidsperiode (2025-2028).

Vandaag: wat speelt er in het VMBO en PRO en hoe kunnen FleCk en de lokale en culturele partners daar relevant en waardevol op inspelen?

Aanpak onderzoek

Kwalitatief onderzoek - Contextuele interviews

- 1 op 1 of 1 op 2 interviews met leidinggevenden en docenten kunst en cultuur (sommige ook cultuurcoördinator)
- Gespreksduur gemiddeld 60 minuten
- Op locatie: face to face
- Van persoonlijk naar organisatie naar onderwijs naar cultuureducatie
- November '23 tot en met Januari '24

21

VMBO: 14
PRO: 7

Docent: 10
Leidinggevend: 11

11

VMBO: 7
PRO: 4

VMBO Onderbouw: 6
VMBO Bovenbouw: 10

Geïnterviewde scholen

Opbouw inzichten

Drijfveer en
ervaring in
onderwijs

Schoolbrede
uitdagingen

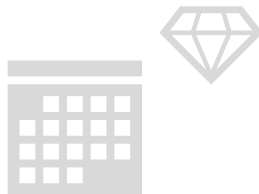
Houding t.o.v.
cultuureducatie

Invulling
cultuureducatie

Waarden
cultuureducatie

Waarden per
educatievorm

Behoeften en
barrières
cultuureducatie

Kansen
cultuureducatie bij
uitdagingen school

STUDIO
VMBO

Ervaring en
houding richting
vervolg

Ideeën voor
toekomst

Start loopbaan: geen (bewuste) keuze voor onderwijs

1. Keuze voor kunst

De grootste groep. Zij hadden meer passie voor de kunsten dan voor het onderwijs. Uit onzekerheid over solistisch bestaan en inkomen kozen ze voor het onderwijs.

'Ik wilde eigenlijk kunstenaar worden maar daar verdien je je brood zeg maar niet mee. Toen ben ik het onderwijs ingegaan om bezig te zijn met m'n vak.'

2. Geen bewuste keus

Deze docenten hadden geen duidelijk beeld van het onderwijs dat ze aantrok. Het werd gezien als een veilige keuze buiten het bedrijfsleven.

'Ik stond een 9 voor aardrijkskunde, maar daar kan je toch niks mee!? Maar mijn decaan zei: daar kun je docent mee worden. Dus ik dacht doe dat dan maar.'

Van geen bewuste keuze naar 'Dit past bij mij'

Vanuit de minder bewuste keuze stapt de doelgroep in het onderwijs. Onder de geïnterviewden zien we veel mensen met een lange(re) carrière in het onderwijs omdat ze het erg bij hen vinden passen.

Passie voor het vak -> passie voor onderwijs

Meest opvallend: bij vrijwel alle docenten met de passie voor kunst en cultuur verandert de drijfveer van richting: van passie voor het vak naar meer passie voor het onderwijs. En meer in het bijzonder: passie voor de leerlingen in het VMBO en PRO.

'PRO is echt verslavend'

'Ik ben niet geschikt voor het basisonderwijs. Dat ga ik je meteen vertellen, ik vind die pubers veel leuker en eigenlijk vind ik basiskader.. daar ligt mijn hart eigenlijk. En dat komt omdat die kinderen zijn zó eerlijk.'

Docenten ervaring: Wat maakt het VMB/PRO onderwijs aantrekkelijk?

Bredere impact

Veel leerlingen krijgen minder mee in hun opvoeding of hebben een arm of onveilig thuis. Dat maakt dat je als docent veel toegevoegde waarde kunt hebben.

'Als het gaat om hun welzijn word ik nogal fanatiek. Zeker als ik denk dat er niet voldoende gebeurt.'

'Je betekent meer voor ze dan je denkt''

Bredere relatie

Met de impact worden docenten belangrijker voor leerlingen, gecombineerd met de eerlijkheid van leerlingen ontstaan persoonlijke relaties die de docenten koesteren.

'In het havo/vwo komen leerlingen meer iets halen. Zo van: 'ik heb van jou info nodig, want ik moet mijn examen halen.' 'En bij VMBO merk je dat ze voor jou als docent komen en niet om welk vak je geeft.'

Vraagt meer

Het bereiken van leerlingen is uitdagend. Dat maakt het boeiend en geeft docenten het gevoel dat ze binnen het onderwijs uniek zijn. Dit geeft trots en voldoening.

'Hoe lager het niveau, hoe belangrijker de pedagogiek wordt.'

Onverwacht succes

Af en toe presteren leerlingen onverwachts bovengemiddeld, dat onverwachte maakt dat het meer los maakt bij de docent dan bij hogere niveaus waar het de norm is.

'Maar zo nu en dan komen er, ook niet erg gehinderd door enige voorkennis van ze, gewoon hele mooie dingen uit.'

Docenten ervaring: Wat maakt het VMB/PRO onderwijs aantrekkelijk?

Bredere impact

Veel leerlingen krijgen minder mee in hun opvoeding of hebben een arm of onveilig thuis. Dat maakt dat je als docent veel toegevoegde waarde kunt hebben.

Bredere relatie

Met de impact worden docenten belangrijker voor leerlingen, gecombineerd met de eerlijkheid van leerlingen ontstaan persoonlijke relaties die de docenten koesteren.

Vraagt meer

Het bereiken van leerlingen is uitdagend. Dat maakt het boeiend en geeft docenten het gevoel dat ze binnen het onderwijs uniek zijn. Dit geeft trots en voldoening.

Onverwacht succes

Af en toe presteren leerlingen onverwachts bovengemiddeld, dat onverwachte maakt dat het meer los maakt bij de docent dan bij hogere niveaus waar het de norm is.

Meest dominant binnen VMBO

Meest dominant binnen PRO

Directie / teamleiders: wat maakt VMBO/PRO school aantrekkelijk?

Vraagt meer

Bij de directeuren valt ook op dat ze duidelijk een voorkeur hebben ontwikkeld voor VMBO of PRO. Ook hier speelt de combinatie van meer uitdaging gecombineerd met belangrijk zijn een centrale rol.

'Ik wilde wel echt het verschil maken op een plek waar je met regelmaat out of the box moet denken.'

Meer vrijheid

Vooral voor PRO komt daar nog bij dat er nog meer vrijheid is om maatwerk te bieden in het onderwijs. Omdat het niet de exameneisen van het VMBO kent.

'In het praktijkonderwijs is veel meer maatwerk en flexibiliteit nodig.'
'Dat is het aardige dat je hier zelf met elkaar kan bepalen wat je gaat doen.'

Eerste conclusies op basis van drijfveer en ervaring

Aanbevelingen

- Docenten zien zich als competent: vraag hen hoe hun leerlingen benaderd moeten worden en betrek de docenten ook vooraf.
- Docenten koesteren hun relatie met de leerling: Zet deze relatie in om de leerlingen te bereiken.
- Docenten willen succesmomenten zien: Bedenk hoe de meeste leerlingen ook snel resultaat/succes kunnen boeken.
- Docenten zijn de leerling belangrijker gaan vinden dan het vak: leg in de samenwerking en communicatie meer focus op wat het voor de leerling betekent dan hoe het onderdeel is van een vak.

Opbouw inzichten

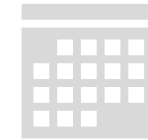
Drijfveer en
ervaring in
onderwijs

Schoolbrede
uitdagingen

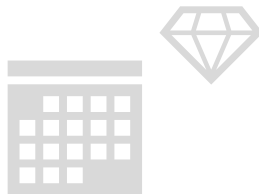
Houding t.o.v.
cultuureducatie

Invulling
cultuureducatie

Waarden
cultuureducatie

Waarden per
educatievorm

Behoeften en
barrières
cultuureducatie

Kansen
cultuureducatie bij
uitdagingen school

STUDIO
VMBO

Ervaring en
houding richting
vervolg

Ideeën voor
toekomst

Schoolbrede uitdagingen: VMBO en PRO

Sociaal emotionele ontwikkeling leerlingen

Scholen zien dat leerlingen minder makkelijk met elkaar om gaan, zich moeilijk aanpassen aan (de mening van) de ander en dat kinderen geïsoleerd raken. Dit was binnen VMBO/PRO altijd al maar na Corona volgens de scholen nog meer.

'Er is weinig impulscontrole.'

'Ik denk dat VMBO meer dan andere afdelingen ingewikkeld leerlinggedrag heeft op dit moment. En dan vooral motivatie en oppositioneel gedrag.'

Veiligheid

Door de sociale emotionele achterstand, door het lagere cognitieve niveau en de opvoeding thuis, worstelen scholen meer met veiligheid: zowel fysiek als sociaal.

'Dus we hebben veel te maken met vechtpartijen en verstuurde filmpjes'

'Onze grootste uitdaging is dat leerlingen regieschap krijgen maar niet de regie overnemen.'

Lerarentekort

De combinatie van het imago van het VMBO en het PRO (onveilig en ondankbaar) en de krapte op de arbeidsmarkt zorgt voor continue druk op het rooster en op de kwaliteit van het onderwijs.

'Ik heb de overtuiging dat we nu mensen aannemen die we tien jaar geleden niet aangenomen hadden.'

'Ik hoop nog steeds dat we een 5-daagse schoolweek kunnen volbrengen.'

Aanpak schoolbrede uitdagingen: VMBO en PRO

Sociaal emotionele ontwikkeling leerlingen

- Mentorlessen
- Coaching leerlingen
- Coaching docenten
- Overleg tussen docenten

Veiligheid

- Regels beter handhaven
- Onderling aanspreken op afspraken nakomen

Lerarentekort

- Nog geen succesvolle aanpak

Opbouw inzichten

Drijfveer en
ervaring in
onderwijs

Schoolbrede
uitdagingen

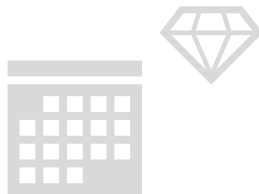
Houding t.o.v.
cultuureducatie

Invulling
cultuureducatie

Waarden
cultuureducatie

Waarden per
educatievorm

Behoeften en
barrières
cultuureducatie

Kansen
cultuureducatie bij
uitdagingen school

STUDIO
VMBO

Ervaring en
houding richting
vervolg

Ideeën voor
toekomst

'Op zich is dat een leuk idee om cultuur meer body te geven op school.'

'Bij ons valt cultuureducatie wel onderaan.'

'Nee, ik heb geen plan, ik heb wel, elk jaar moet elke leerling iets met kunst en cultuur hebben gedaan.'

Houding schoolleiding t.o.v. cultuureducatie: lage betrokkenheid

Uitdagingen organisatie

De eerder genoemde drie grote uitdagingen raken aan de basis van de school: een veilige plek waar gekwalificeerde docenten les geven aan leerlingen die goed met elkaar omgaan.

Omdat hier grote uitdagingen zijn, blijft er weinig tijd over voor het dossier cultuureducatie waar de schoolleiding zelf nog geen link ziet met hun uitdagingen.

'We moeten er ook hard voor werken om dat overeind te houden. Want ja, het is natuurlijk ook heel makkelijk om daar te gaan schaven. Als ze zeggen dat levert zoveel druk op, sla dat nog maar even over.'

Korte termijn incidenten

Naast de uitdagingen op organisatieniveau worden de werkdagen ook meer gevuld met incidenten en escalaties bij leerlingen. De schoolleiding is hier vaak betrokken bij gesprekken met leerling, docent en ouders.

Beperkte invloed cultuurcoördinator

Het lukt de meeste cultuurcoördinatoren of docenten niet goed om cultuureducatie nog meer op de kaart te zetten.

Aan de ene kant vanwege de directie met andere prioriteiten maar ook omdat ze zelf geen (gedragen) plan hebben en de waarde nog niet weten te verwoorden/verkoopen.

'Onze cultuurcoördinator is soms nog wel een roepende in de woestijn'

'Ze vonden, met die projectweken dat er dan genoeg reuring is en genoeg mogelijkheid om dan al iets met kunst en cultuur te doen. Ja daar denk ik anders over maar het is zoals het is en daar heb je ook niet zo veel invloed op.'

Lage betrokkenheid schoolleiding bij cultuureducatie

Invulling in onderwijs

Op dit niveau geven de docenten redelijk zelfstandig invulling aan hun lessen en zoeken ze invulling voor projecten en projectweken.

Gevolg

Dit betekent nu dat de cultuurcoördinator de belangrijkste klant blijft omdat de directie meer op afstand blijft.

Plan voor invulling in onderwijs

De ideeën over waarden van cultuureducatie zijn op de meeste scholen niet vertaald naar een visie en een plan op basis waarvan de invulling in cultuureducatie plaats vindt. Hierdoor blijft de invulling ad hoc en voor projecten redelijk aanbod gedreven.

Het betekent ook dat je maximaal kunt opereren binnen de speelruimte (uren en geld) die de cultuurcoördinator heeft gekregen voor de invulling van cultuureducatie.

Visie hoe die waarden te realiseren

Idee van waarde(n)

Op dit niveau geven de scholen thuis. Er is een positieve grondhouding ten opzichte van wat cultuureducatie kan brengen.

Opbouw inzichten

Drijfveer en
ervaring in
onderwijs

Schoolbrede
uitdagingen

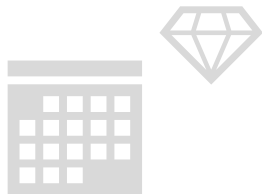
Houding t.o.v.
cultuureducatie

Invulling
cultuureducatie

Waarden
cultuureducatie

Waarden per
educatievorm

Behoeften en
barrières
cultuureducatie

Kansen
cultuureducatie bij
uitdagingen school

STUDIO
VMBO

Ervaring en
houding richting
vervolg

Ideeën voor
toekomst

Invulling cultuureducatie

VMBO

Lessen / roosteruren

Projecten / projectweken
buiten rooster

Drama/theater projecten
of voorstellingen

Uitjes / excursies

PRO

Lessen / roosteruren

Projecten / projectweken
buiten rooster

Veel minder tegen gekomen binnen PRO. Vaak genoemd als ongeschikt vanwege cognitief niveau leerlingen en vanwege de hoeveelheid begeleiders die nodig zouden moeten zijn bij het verlaten van de school.

Dominante waarden

In de interviews hebben we veel tijd besteed aan het verkennen van gemaakte keuzes of toekomstige keuzes binnen de categorieën links om te zien welke waarden van cultuureducatie ze niet alleen zien of noemen maar ook daadwerkelijk naar handelen.

Opbouw inzichten

Drijfveer en
ervaring in
onderwijs

Schoolbrede
uitdagingen

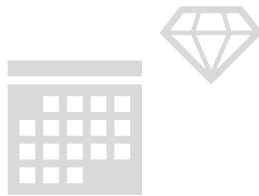
Houding t.o.v.
cultuureducatie

Invulling
cultuureducatie

Waarden
cultuureducatie

Waarden per
educatievorm

Behoeften en
barrières
cultuureducatie

Kansen
cultuureducatie bij
uitdagingen school

STUDIO
VMBO

Ervaring en
houding richting
vervolg

Ideeën voor
toekomst

Waarden cultuureducatie

1. Succesbeleving: zelfvertrouwen

Cultuureducatie als tegenwicht tegen de teleurstelling van lagere prestaties en het gevoel op "laag" niveau onderwijs te krijgen. Als docenten tijdens cultuureducatie ineens trotse leerlingen zien werkt dat haast verslavend.

'Het is zo'n succeservaring voor ze op een compleet ander vlak. En dat is iets wat ze nooit meer vergeten als ze daar aan mee hebben gedaan.'

2. Niet cognitief inspannend

Zeker op het VMBO is theoretisch onderwijs dominant. Dit kost de leerlingen veel energie. Niet cognitief inspannen en het plezier en de ontspanning als tegenhanger hiervan wordt de leerlingen meer dan gegund.

'Ik denk dat ze het fijn vinden omdat het niet de druk is van wat hier (wijst naar hoofd) moet.'

3. Talentontdekking

Veel leerlingen missen talent voor het theoretisch onderwijs. En binnen PRO vaak zelfs voor het praktijkgedeelte. Juist binnen kunst en cultuur kunnen ze een talent ontdekken wat eigenwaarde en een waardevolle invulling van hun leven geeft.

'We hebben echt een heel zwak cognitief laag niveau, en daar zit een leerling in en die kan fantastisch drummen. En dan zie je hem helemaal opleven.'

4. Andere ervaringen dan thuis: inclusie

Vanuit hun eigen omgeving krijgen leerlingen weinig mee op cultuurgebied. Dat voelt voor de scholen oneerlijk. Vanuit de relatie gunnen ze hun leerlingen ook deze andere ervaringen en perspectieven. Zodat ze mee kunnen praten in de samenleving.

'Het enige wat ze kennen is de straat.'

Opbouw inzichten

Drijfveer en
ervaring in
onderwijs

Schoolbrede
uitdagingen

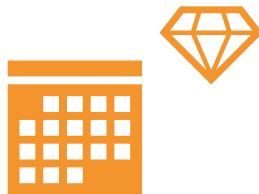
Houding t.o.v.
cultuureducatie

Invulling
cultuureducatie

Waarden
cultuureducatie

Waarden per
educatievorm

Behoeften en
barrières
cultuureducatie

Kansen
cultuureducatie bij
uitdagingen school

STUDIO
VMBO

Ervaring en
houding richting
vervolg

Ideeën voor
toekomst

Waarden per educatievorm

VMBO

Docenten

Lessen / roosteruren

1. Succesbeleving
2. Niet cognitief inspannend

'Dan zie je dat de sfeer ook rustig en gezellig wordt en dan ga ik ook zwaar tevreden naar huis.'

Projecten / projectweken
buiten rooster

1. Talentontdekking
2. Niet cognitief inspannend

'Ik loop natuurlijk rond tijdens die Poortweken en ik vraag ik de hele tijd Heb je het leuk? Vind je het leuk? En dan vinden ze het allemaal leuk. Ja, dan ben ik blij.'

Drama/theater projecten
of voorstellingen

1. Inclusie: andere ervaring
2. Inclusie: ander perspectief

'Het enige wat ze kennen is de straat.' 'Ik vind het gewoon belangrijk dat zij weten dat die wereld bestaat, en dat ze daar ook aan mee mogen doen.'

Uitjes / excursies

1. Inclusie
2. Niet cognitief inspannend

'Bijvoorbeeld de Nachtwacht gezien moet hebben. Dan weten ze in ieder geval iets meer van het schilderij. Dat schilderij komt wel heel vaak voorbij. En dan kunnen zij er ook over meepraten.'

Waarden per educatievorm

VMBO

Leerlingen

Lessen / roosteruren

1. Niet cognitief inspannend
2. Jezelf leren uiten

'Gewoon omdat het even leuk is en iets anders dan andere vakken.'

Projecten / projectweken
buiten rooster

1. Ontspanning
2. Samenwerken

'En misschien dat het ook anders is dan andere lessen. Dat je gewoon niet verslagen en opdrachten hebt te maken.'

Drama/theater projecten
of voorstellingen

Geen ervaring

'Ik heb bijvoorbeeld de hele dag ICT gehad of een toets en dan wil ik gewoon iets leuks doen, ja, KCKV is dat.'

Uitjes / excursies

1. Samen band opbouwen
2. Niet cognitief inspannend

'Ik ga met mijn vrienden vrij kunnen lopen, vrij praten, wat we willen doen.'

Waarden per educatievorm

PRO

Lessen / roosteruren

Projecten / projectweken
buiten rooster

Docenten

1. Succesbeleving
2. Niet cognitief inspannend

1. Niet cognitief inspannend
2. Talentontdekking

'Het weten is bij ons niet zo belangrijk. Maar het actief dingen doen. waar je dus uit kan halen dat je iets kunt maken waar je trots op kan zijn.'

Observaties bij belangrijkste educatievormen

VMBO

Lessen / roosteruren

De primaire invulling van kunst en cultuur lessen bestaat uit beeldende vorming. Docenten en directie vinden dat dit het beste aansluit bij succesbeleving en ontspanning.

Muziek voelt als "kleinere kans op succesbeleving" en drama voelt nog te cognitief en minder ontspannen.

Meerdere scholen vragen zich wel af of ze hierdoor niet toch kansen laten liggen op het vlak van talentontdekking en overwegen toe te gaan maar een meer multidisciplinaire invulling.

Twee zaken maken dit lastig: een gebrek aan gekwalificeerde docenten en een gebrek aan uren in het rooster.

Binnen (K)CKV zien we wel scholen met een sterke behoefte aan gekwalificeerde docenten op deexpertises.

'We zijn nu aan het kijken, moeten we de vakken niet meer loslaten en vanaf jaar twee leerlingen meer keuze bieden.'

'We overwegen nu een blok van drie uur voor cultuur, zodat leerlingen zich helemaal onderdompelen.'

'Het grootste probleem is eigenlijk binnen CKV. Daar maak ik een beetje oneigenlijk gebruik van mezelf en van andere docenten.'

Opbouw inzichten

Drijfveer en
ervaring in
onderwijs

Schoolbrede
uitdagingen

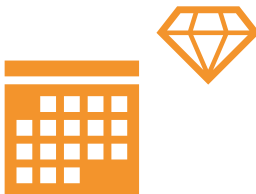
Houding t.o.v.
cultuureducatie

Invulling
cultuureducatie

Waarden
cultuureducatie

Waarden per
educatievorm

Behoeften en
barrières
cultuureducatie

Kansen
cultuureducatie bij
uitdagingen school

STUDIO
VMBO

Ervaring en
houding richting
vervolg

Ideeën voor
toekomst

Behoeften en barrières scholen

- Link leggen met werk later
- Link leggen met hun belevingswereld in het nu
- Begeleider die 1 op 1 connectie kan maken
- Begeleider die duidelijke grenzen stelt
- Voorbeeldrol in de klas
- Begeleider die passie voor vak uitademt
- Presenteren goed begeleiden
- Meerdere "meedoen" niveaus

Behoeften

'Denk na over: 'Hoe kan ik in dit schilderij of met dit onderwerp de link maken met wat jij in je dagelijkse leven tegenkomt. Anders wordt het iet heel abstracts en krijg je als reactie 'Ja, dat is voor de kakkers.'

'En eigenlijk laat zien hoeveel creativiteit je nodig hebt voor het ontwerp van je auto, voor de tekst in de krant, hoe jouw eten in een aantrekkelijke verpakking zit.'

'Zeker als je kunstacademie of conservatorium hebt gedaan, daar zit dat eigenlijk nauwelijks in, hoe communiceer je met leerlingen.'

Behoeften en barrières scholen

'Doe er veel produceren in, dat ze iets mogen doen, dat vinden ze leuk.'

'Ook afstemming met de collega's is daarin belangrijk. Omdat die wel natuurlijk de leerlingen ook kennen en de groepen kennen waar iets gedaan wordt en soms speelt daar iets.'

'Juist een andere werkvorm vinden dan dat hele klassieke, daar leent TL zich ook heel mooi voor, hè? Om lekker actief bezig te gaan en de handen te gebruiken, het lichaam.'

'Ik vind het niet belangrijk dat ze weten wie Picasso is bijvoorbeeld, dat is meer voor een TL leerling of voor HAVO.'

- Te weinig zelf doen
- Docenten niet meenemen
- Docenten oneigenlijk inzetten
- Passieve werkvorm
- Focus op kennisoverdracht

Barrières

VMBO: Lessen / roosteruren: behoeften en barrières

Behoeften en barrières scholen

- Link leggen met werk later
- Link leggen met hun belevingswereld in het nu
- Begeleider die 1 op 1 connectie kan maken
- Begeleider die duidelijke grenzen stelt
- Voorbeeldrol in de klas
- Begeleider die passie voor vak uitademt
- Presenteren goed begeleiden
- Meerdere "meedoen" niveaus

Behoeften

- Te weinig zelf doen
- Docenten niet meenemen
- Docenten oneigenlijk inzetten
- Passieve werkvorm
- Focus op kennisoverdracht

Barrières

Behoeften en barrières leerlingen

- Geduldige docent
- Docent die streng kan zijn als het nodig is
- Docent die zelf gepassioneerd is over zijn vak
- Link leggen met werk later
- Link leggen met hun belevingswereld in het nu
- Eigen invloed binnen gekaderde opdracht

Behoeften

'Hij heeft gewoon zo'n kalme aura.'

'En soms kan ze wel wat strenger zijn. Maar dat maakt niet heel veel uit. Want soms heeft onze klas dat wel nodig.'

'Soms kunnen docenten uitleg geven. En dan lijkt het alsof ze er zelf niet willen zijn. En dan heb ik zo van als jij er niet wil zijn, hoe zo zou ik er dan zin in hebben?'

'Bijvoorbeeld met je werk later moet je iets bedenken bijvoorbeeld een soort logo. En dan kan je helemaal vastlopen. Maar misschien leer je wel om met KUBV om creatief te zijn. En dan loop je minder snel vast.'

'Het is wel leuk creatief zijn maar je kan er niet heel veel mee verdienen zeg maar.'

Behoeften en barrières leerlingen

'Ik kan er niet zo goed tegen als ik iets niet kan en dan probeer ik het. En dan lukt het nog steeds niet. En dat geeft me echt heel veel stress.'

'Als ik tien lessen mag geven, zou ik zeven praktijklessen geven en drie theorie om de leerling te laten zien welke mogelijkheden er zijn. En de praktijklessen om ze een voorproefje te geven wat ze ermee kunnen, hoe het eruit ziet.'

'Hij heeft nooit uitleg klaar. Het is gewoon meestal van Je gaat werken en als je niet werkt, ja, boeit hem niet.'

'Maar iedereen praat door elkaar... maar hij gaat nog steeds door. Dus hij zegt er niks van.'

- Als je niet op meerdere niveaus in kunt stappen
- Te vrije opdracht
- Te veel theorie
- Prestatiedruk
- Feedback op persoon i.p.v. werk
- Maar één manier van uitleggen
- Te druk in de klas laten worden

Barrières

VMBO: Lessen / roosteruren: behoeften en barrières

Behoeften en barrières leerlingen

- Geduldige docent
- Docent die streng kan zijn als het nodig is
- Docent die zelf gepassioneerd is over zijn vak
- Link leggen met werk later
- Link leggen met hun belevingswereld in het nu
- Eigen invloed binnen gekaderde opdracht

Behoeften

- Als je niet op meerdere niveaus in kunt stappen
- Te vrije opdracht
- Te veel theorie
- Prestatiedruk
- Feedback op persoon i.p.v. werk
- Maar één manier van uitleggen
- Te druk in de klas laten worden

Barrières

Observaties bij belangrijkste categorieën

VMBO

Drama/theater projecten of voorstellingen

Houding 1: ander perspectief bieden

Deze scholen reageren enthousiast op theater als middel om een maatschappelijk thema te bespreken.

Hierbij is het wel essentieel dat er een goede aanpak is om het gesprek te begeleiden.

‘Eerst had je dus hele heftige reacties van kinderen en kwamen er conflicten. Op wat iemand dan zegt en dat het verkeerd bij iemand verkeerd aankomt. En omdat het nu al twee weken daarvoor in de mentorles goed wordt voorbereid staan leerlingen opener voor het luisteren naar een ander. Ja. Dus je merkt eigenlijk dat het probleem er niet meer is.’

Houding 2: andere ervaring belangrijker dan perspectief

Deze scholen vinden dat een te grote focus op een maatschappelijk thema een positieve houding van hun leerlingen ten opzichte van het medium te veel in de weg zit.

‘Je krijgt allemaal voorstellingen binnen. Ja. Heel vaak zijn die thematisch. Seksualiteit, Social Media. En dat vind ik veel meer passen bij mentoraat. Terwijl wij juist heel graag willen echt kunst vanuit de leerlijn kunst en cultuur.’

‘Die leerlingen zien ook, oh, gaan we het weer over homo’s hebben. Ik denk dat leerlingen niet achterlijk zijn en gaan denken oh, daar komt het weer langs, ze willen iets met me, en dat vind ik zo zonde.’

‘Bij het jezelf vormen moet je niet gevormd worden.’

Observaties bij belangrijkste categorieën

VMBO

Projecten / projectweken buiten rooster

Een deel van de scholen kiest vooral voor projectweken om invulling te geven aan kunst en cultuur. Dit heeft de voorkeur ten opzichte van meer lesuren in het rooster.

Bij deze scholen zijn de waarden 'niet cognitief inspannend' en vooral talentontdekking belangrijker dan succesbeleving of jezelf leren uiten.

De projecten/weken/middagen worden daarbij gevuld met meer dan kunst, ook sport of hobby's van docenten krijgen een gelijkwaardige plek.

Omdat hier de nadruk bij de meeste scholen op 'niet cognitief inspannend' ligt, zien we in de oriëntatie dat al het aanbod eerst door de filter moet of genoeg kinderen het wel leuk zullen vinden.

'Zo proberen we een programma te maken dat vullend is voor alle leerlingen.'

'Dat er voor leerlingen die niet iets kunstigs willen maar iets sportiefs bijvoorbeeld, dat daar ook wat voor is.'

'Een natuurkundedocent die bijvoorbeeld zei, goh, ik heb hier 3D printers dus Maak een kerstornament voor de mensen hier in het bejaardenhuis. Dan kunnen we bezig met leren en hebben we een mooi eindproduct.'

'Bijvoorbeeld de vuilnismannen gehad. Dat is natuurlijk een heel bruisend programma. Je wordt ook uitgenodigd om mee te doen, die containers te kleppen en weet ik wat allemaal. Dan zijn de kinderen echt uit. Dan hoeven ze niet te denken. Het is puur lekker ontvangen en ja, plezier hebben.'

Observaties bij belangrijkste categorieën

VMBO

Projecten / projectweken buiten rooster

Er is een tweedeling tussen scholen voor wat betreft de projecten / projectweken. We zien dat de scholen die een voorkeur voor de projectweken hebben dit vooral inzetten voor talentontdekking. Daar zien ze als school hun belangrijkste toegevoegde waarde. Andere waarden van cultuureducatie zien ze minder waardoor er geen extra roosteruren worden ingezet.

Andere scholen zien meer waarden van cultuureducatie (vooral succesbeleving op een ander vlak dan cognitief) en zien de projectweken als een lapmiddel om toch iets aan cultuur te doen en kiezen er daarom minder snel voor.

'Kerndoelen doen we met lessen beeldende vorming en dat in combinatie met die projectweken is prima.'

'Eigenlijk is de insteek hier op school: de kinderen moeten op een leuke, laagdrempelige manier kennismaken met verschillende kunstuitingen. Want dan hebben we al heel veel gewonnen.'

'Omdat als je een week isoleert, dan is het een vinkje zetten. Terwijl dat we eigenlijk weten dat het structureel in het omgaan met kinderen moet zitten.'

VMBO: Projecten / projectweken: behoeften en barrières

Behoeften en barrières scholen

- Keuzevrijheid
- Communicatie die verleidt iets nieuws te proberen
- Cross over met techniek of bewegen
- Link met maatschappelijk thema
- Link met omgeving
- Zichtbaar resultaat breder dan school

Behoeften

'We bieden dan allemaal verschillende workshops op het gebied van kunst en cultuur en sport zit er ook bij. Het gaat er meer om dat ze even uit het vaste stramien komen, gewoon weer een beetje een inspirerende andere dag, dat ze daar ook energie van krijgen.'

'Dus die leerlingen kregen een mooi stukje van dit is het nut van recyclen, mee én ze gingen op pad. En die hadden echt natuurlijk het idee dat ze iets goeds aan het doen waren. Iets wat meehielp.'

'Er zijn echt leerlingen hier, die zijn nog nooit in Almere geweest.'

Behoeften en barrières scholen

'En we zien ook tijdens de projectweken dat de inschrijvingen voor de podiumkunsten vallen eigenlijk altijd tegen. Dus ze hebben die interesse niet. Het gaat niet over, ik durf niet, maar ze vinden het gewoon niet interessant.'

'Je moet de leerlingen mee hebben, dat is wel echt randvoorwaarde één.'

- Te duur
- Idee dat leerlingen die activiteit niet gaan kiezen
- Te zwaar cognitief: te weinig ontspanning

Barrières

VMBO: Projecten / projectweken: behoeften en barrières

Behoeften en barrières scholen

- Keuzevrijheid
- Communicatie die verleidt iets nieuws te proberen
- Cross over met techniek of bewegen
- Link met maatschappelijk thema
- Link met omgeving
- Zichtbaar resultaat breder dan school

- Te duur
- Idee dat leerlingen die activiteit niet gaan kiezen
- Te zwaar cognitief: te weinig ontspanning

Behoeften

Barrières

Observaties bij belangrijkste categorieën

PRO

Lessen / projecten

Binnen het praktijkonderwijs is het cognitieve niveau van de leerlingen het meest bepalend bij de invulling van zowel de lessen als eventuele projecten.

Ook hier zijn de doelen succesbeleving en 'niet cognitief inspannend dominant maar nog meer dan bij VMBO is het belangrijk los te laten dat er een bepaald resultaat uit komt.

Het op een leuke manier doorkomen van de les voor iedereen is het belangrijkste.

Belangrijkste aandachtspunt is het grote niveauverschil tussen leerlingen. Hier rekening mee houden is het belangrijkste ingrediënt voor een leuke geslaagde les of project.

'Dit is hun moment waarop ze hier vrij kunnen werken. En tegen mij kunnen zeggen eigenlijk willen we auto's maken. Ja. En dan gaan we gewoon auto's maken!'

'Leerlingen hebben gewoon een heel laag niveau. Sommige leerlingen zijn wel twaalf of dertien maar die zitten nog op groep 3 niveau met lezen.'

'Het is geen kunst wat ze maken en als je dat dus allemaal niet wil, dan moet je hier niet zijn.'

'Sommige kinderen werken op echt op het niveau van ..Ja, die kunnen nauwelijks knippen.. tot.. zijn superhandig.'

'Motorisch zijn ze lang niet allemaal even sterk.'

PRO: Lessen / projecten: behoeften en barrières

Behoeften en barrières scholen

- Begeleider die 1 op 1 connectie kan maken
- Begeleider die kan improviseren in opdracht
- Begeleider die passie voor vak uitademt
- Meerdere "meedoen" niveaus
- Link leggen met werk later
- Flexibel programma / tijdschema
- Trots zijn moment maximaliseren

Behoeften

'Leerlingen voelen feilloos aan of je niet oprecht bent met ze. Dus ga geen toneelstukje spelen, want dan ga je onderuit.'

'Dingen waarvan je denkt dat het niet fout kan gaan, kunnen ze dus toch nog anders doen dan je in je hoofd had.'

'We hebben de vrijheid nodig om de les meteen stil te kunnen leggen als er gedoe is.'

'Vorig jaar hebben we met een aantal jongetjes hier buiten prullenbakken mogen pimpen. En toen kwam er een fotograaf en iemand van de gemeente... en gingen ze op de foto en die prullenbakken zien er niet uit. Maar daar gaat het toch helemaal niet om. Het moment is belangrijk.'

Behoeften en barrières scholen

'Het is niet je moet een huis kunnen bouwen, ik ben al blij als je een spijker in de muur kunt slaan.'

'Als je ze vraagt wat wil je tekenen, dat duurt bij sommige echt, echt heel erg lang.'

'Pitchen zouden ze echt niet leuk vinden en te moeilijk, presentatie geven vinden ze echt te spannend.'

'Mijn collega's kunnen echt een goede inschatting maken van wat hebben mijn leerlingen nodig.'

'Ze vragen vaak om samen te werken maar ik zeg niet heel vaak ja, want je hebt dan vaak één motortje en die ander staat er bij en kijkt er naar.'

- Te veel focus op resultaat
- Te vrije opdracht
- Focus op kennisoverdracht
- Leerlingen laten presenteren
- Docent er niet bij betrekken
- Samenwerken tussen leerlingen

Barrières

PRO: Lessen / projecten: behoeften en barrières

Behoeften en barrières scholen

- Begeleider die 1 op 1 connectie kan maken
- Begeleider die kan improviseren in opdracht
- Begeleider die passie voor vak uitademt
- Meerdere "meedoen" niveaus
- Link leggen met werk later
- Flexibel programma / tijdschema
- Trots zijn moment maximaliseren

Behoeften

- Te veel focus op resultaat
- Te vrije opdracht
- Focus op kennisoverdracht
- Leerlingen laten presenteren
- Docent er niet bij betrekken
- Samenwerken tussen leerlingen

Barrières

Opbouw inzichten

Drijfveer en
ervaring in
onderwijs

Schoolbrede
uitdagingen

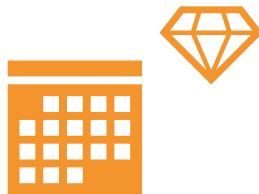
Houding t.o.v.
cultuureducatie

Invulling
cultuureducatie

Waarden
cultuureducatie

Waarden per
educatievorm

Behoeften en
barrières
cultuureducatie

Kansen
cultuureducatie bij
uitdagingen school

STUDIO
VMBO

Ervaring en
houding richting
vervolg

Ideeën voor
toekomst

Eerste conclusies op basis van waarden en invulling cultuureducatie

Aanbevelingen

- Ontwikkel of help scholen aanbod te ontwikkelen voor de waarden succesbeleving, talent ontdekken of inclusie.
- De waarde 'niet cognitief inspannend' is randvoorwaardelijk, dus zorg voor een niet te hoog cognitief gehalte met voldoende ruimte voor plezier.
- Binnen de invulling van cultuureducatie zijn projecten (dagdelen of weken) het meest kansrijk.
- Binnen de lessen (K)CKV is wel ruimte voor aanvulling op andere disciplines dan beeldende vorming.
- Overweeg bij projecten cross-overs met techniek en/of inzet van lokale maatschappelijke partners.
- Creëer betrokkenheid bij leerlingen door de betekenis van wat ze gaan doen te duiden in het nu of later (hun werk).
- Zorg voor meerdere instapniveaus.
- Betrek de docent bij de voorbereiding en gebruik zijn kennis van en relatie met de leerlingen.

Kans voor kunst en cultuur buiten huidige invulling cultuureducatie

Speel met cultuureducatie in op de schoolbrede uitdaging van de sociaal emotionele ontwikkeling

Huidige situatie houding

Veel door scholen genoemde waarden van cultuureducatie krijgen nu geen plek binnen cultuureducatie.

Genoemde waarden zijn:

- Jezelf ontdekken
- Perspectief verbreden
- Leren luisteren naar en omgaan met anderen

Scholen passen dit alleen nauwelijks toe binnen hun cultuureducatie daar blijft de focus meer zitten op ontspanning en succesbeleving.

Huidige situatie aanpak

De huidige aanpak van de sociaal emotionele ontwikkeling bestaat vooral uit mentorlessen. Deze uren zijn opgeschroefd maar er is nog ontevredenheid over de invulling hiervan.

'Maar deels is het überhaupt de vraag: Hoe moet dat er uitzien hier op school?'

'Voor mentoraat hadden we per klas twaalf uur in de week. Dat is een onbetaalbaar systeem, dus dat hebben we gehalveerd. Maar nog steeds staat er op een klas wel zes en een half uur begeleiding.'

Leerlingen

Leerlingen zien dat mentorlessen toenemen maar ervaren ook dat de scholen hier nog zoekende in zijn.

'Ja, je doet niet echt zoveel in die les ik vind het ook niet echt zo leerzaam. En vaak hebben we het over smart en over onze doelen. Maar dan legt de juffrouw het uit en dan heb je er geen zin meer in.'

'Het is voornamelijk leerlingen voor de klas over zichzelf laten praten.'

Kans voor kunst en cultuur buiten huidige invulling cultuureducatie

Sociaal emotionele ontwikkeling leerlingen

Kans om hier op in te spelen

- Gebruik de positieve grondhouding ten opzichte van de waarde van K&C voor sociaal emotionele ontwikkeling om het gesprek met scholen aan te gaan over hun mentorlessen.
- Deze uren zijn er en de invulling is nog niet naar tevredenheid.
- Ga het gesprek niet alleen met cultuurcoördinator aan maar juist met directie / teamleiding.
- Zorg dat het co-creatie wordt met de docent vanwege zijn relatie met de leerlingen.

Opbouw inzichten

Drijfveer en
ervaring in
onderwijs

Schoolbrede
uitdagingen

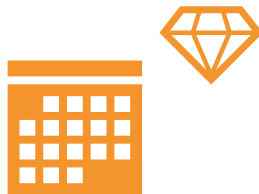
Houding t.o.v.
cultuureducatie

Invulling
cultuureducatie

Waarden
cultuureducatie

Waarden per
educatievorm

Behoeften en
barrières
cultuureducatie

Kansen
cultuureducatie bij
uitdagingen school

**STUDIO
VMBO**

Ervaring en
houding richting
vervolg

Ideeën voor
toekomst

Kansen voor vervolg: Ervaring Studio VMBO

Moeizame / onduidelijke start

Afwachtende houding

Meerdere docenten zijn ingestapt omdat het moest van directie/teamleiding of zonder concreet doel of gevoel van noodzaak.

'Het werd ons ook een beetje door de schoolleiding opgelegd dat we het moesten gaan doen.'

'Waarom we mee hebben gedaan kan ik niet echt zeggen. Het is iets wat langskomt waarvan je denkt van: Nou, misschien halen we daar leuke dingen uit.'

Start met weinig eigenaarschap

Vanuit deze houding stappen ze een gedetailleerd en gestuurd proces in

Vanuit deze starthouding stappen ze in een proces met in hun ogen dwingende en gedetailleerde instructies. Hierdoor missen ze invloed op een proces dat hen bedoeld is en ontstaat er te weinig eigenaarschap.

'Vervolgens hebben we over design thinking allemaal gesprekken moeten voeren, het werd op een manier gebracht die niet heel positief werd ontvangen, we werden een beetje als studenten weer neergezet.'

'En nu moest ik in de vertraging. Dus voor mij persoonlijk was dat in het begin... Ik vond het bijna irritant'

Grootste groep: wordt enthousiast

Doorzetten loont voor de meeste

'Omdat je zo vaak wordt geconfronteerd... dat je je ideeën weer weg moet doen. Of dat je je ideeën weer op zo'n manier moet aanpassen door de opdracht. En daardoor wordt het weer iets heel anders en creëer je wel waarde.'

'De manier, dat design thinking. De manier van onderwijs ontwikkelen. Het doelgroeponderzoek, de concepten. Ja. Ik denk dat we daardoor wel een hele mooie projectweek hebben neergezet.'

Kansen voor vervolg: Ervaring Studio VMBO

Contact met andere scholen

Vooraf fijn voor scholen die minder ver zijn

De scholen die al verder zijn met cultuureducatie vonden de andere scholen een verminderende waarde.

'Het was zo fijn om met elkaar allemaal te brainstormen en te sparren over 'Hoe doe jij het?'

'Dan heb je sommige scholen. En die staan nog zo in de kinderschoenen qua cultuur. Ja, daar kunnen wij niet veel uithalen.'

Samenwerking met culturele partner

Waardevol om elkaar beter te leren kennen en begrijpen.

De samenwerking heeft betere ideeën opgeleverd maar vooral ook een betere relatie. Voor een eventueel vervolg zoeken scholen eerder een nieuwe partner.

'Ik denk dat ik het wel leuk vind om eens met een andere partner dat aan te gaan. Dat bonte hond en pro zitten best wel behoorlijk in elkaar verweven met allerlei andere projecten wat we gedaan hebben met elkaar. Dus je kent elkaars werkwijze. Dat is soms prettig natuurlijk. Maar het lijkt me ook wel interessant om eens te kijken als we een andere partner pakken, wat gebeurt er dan?'

Borging resultaat

Zorgen over verankering binnen de school

Vanwege veranderingen in docenten, veranderingen op school en de aantrekkelijkheid om aanbod gedreven weer iets anders te doen zien sommige scholen het als een risico weer veel tijd te steken in een nieuw traject. De scholen met meer mensen en visie hebben het wel geborgd.

'Die tool die we ontwikkeld hebben, die zit al weer heel erg diep onderin de la.'

'In alle lagen van de school is er nu programma ontwikkeld.'

Kansen voor vervolg: Houding scholen zonder ervaring met Studio VMBO

Beschikbare mensen voor ontwerptraject

De investering in tijd is voor sommige scholen geen probleem maar voor met name de kleinere is een andere aanpak beter.

'Zo'n design challenge day, dan denk ik hartstikke leuk hoor maar dat kost gewoon heel veel tijd, extra buiten je les om.'

'We zijn hier gewoon te klein voor. Er is hier maar één persoon beeldend, en dat ben ik. Ja. En als ik er dus niet ben, zijn er klassen die geen les krijgen.'

Beschikbare mensen voor ideeën

Te weinig mankracht of uren

De scholen zonder ervaring met Studio VMBO grijpen terug op hun organisatie uitdagingen en geven aan dat cultuureducatie niet meteen de hoogste prioriteit heeft.

'Het zou zeker van toegevoegde waarde zijn. Maar ik ga meteen ook praktisch denken. Hoe krijg ik dat rond? Qua tijd en inzet van mensen. Binnen school draai je met een aantal mensen vanuit de formatie en je krijgt het allemaal net rond.'

Borging en financiën

De financiering van zowel school als culturele partner voelt als wankel

'De geldkraan zie ik ook niet opengaan met het nieuwe kabinet wat er aan komt. Gekoppeld aan dat de bijdrage van de gemeente ook nog wegvalt.'

Opbouw inzichten

Drijfveer en
ervaring in
onderwijs

Schoolbrede
uitdagingen

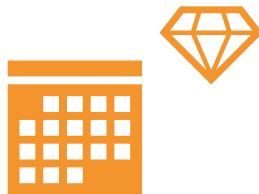
Houding t.o.v.
cultuureducatie

Invulling
cultuureducatie

Waarden
cultuureducatie

Waarden per
educatievorm

Behoeften en
barrières
cultuureducatie

Kansen
cultuureducatie bij
uitdagingen school

**STUDIO
VMBO**

Ervaring en
houding richting
vervolg

Ideeën voor
toekomst

Conclusies over vervolg Studio VMBO

Aanbevelingen

- Voor de grotere scholen met voldoende mankracht past de design thinking methode.
- Probeer een aanpak te vinden waarbij ze minder geremd worden door andere scholen en met nieuwe partners kunnen samenwerken.
- Zorg voor een betere betrokkenheid van directie en docenten en bespreek op voorhand welke kansen er ook liggen buiten de huidige invulling van cultuureducatie.
- Kleinere scholen zullen enthousiaster zijn over een directere aanpak waarbij partners en/of FleCk zelf met oplossingen komen voor actuele behoeften of problemen binnen cultuureducatie.

Veel scholen zien grotere uitdagingen op het vlak van cultuureducatie waar het gezamenlijk ontwerpen van nieuw aanbod voor leerlingen niet meteen het eerste antwoord op moet zijn in hun ogen.

Andere hulpvragen VMBO / PRO richting FleCk en/of partners

Financiën

Hoe gaan we om met wegvallende subsidies en tegenvallende ouderbijdragen. Hoe houden we cultuureducatie toch overeind?

'En we zien dat ouders makkelijker betalen voor een reisje Rome. Ja, dan voor een bezoek aan het Kröller Möller Museum.'

Promotie cultuureducatie

Hoe zorgen we er voor dat iedereen binnen en buiten de school (van docent, tot ouder tot beleidsmaker) de waarde van cultuureducatie (h)erkent?

'Hoe krijg je nu voor elkaar dat cultuureducatie van iedereen is?'

Help ons volgende stap te zetten

Hoe zetten wij als school in onze situatie de juiste volgende stap of halen we de juiste obstakels weg?

'Ik denk dat je beter kan kijken wat mist op school, wat haalbaar is in de regio en dat zij daar dan in bemiddelen.'

Conclusies en aanbevelingen

Een nieuw ontwerptraject zoals Studio VMBO past alleen de grotere scholen met visie en mankracht voor cultuur. Opnieuw deelnemen is niet vanzelfsprekend vanwege de opzet met andere scholen die minder ver zijn en de al ontstane relatie met culturele partners.

Drie aanbevelingen

1. Richt een nieuw ontwerptraject in om scholen met kunst en cultuur te helpen met sociaal emotionele ontwikkeling van leerlingen. Richt je op de mentorklasuren en betrek de teamleiding bij het ontwerptraject.
2. Ga het gesprek aan met de scholen over hulp bij de vaak gewenste bredere invulling van (K)CKV (breder dan beeldende vorming). Help hen met mensen voor expertises die ze nu missen.
3. Voor FleCk: versterk het beeld bij de scholen van wat de missie van FleCk is en hoe het daar invulling aan geeft. Maak zichtbaarder wat je al doet op het vlak van financiering, lobby en 1 op 1 inzetten van advies en netwerk.

frisse
druik